

Pierwsza Konferencja Naukowa o postaci, epoce i twórczości Literackiej Stanisława Samuela Szemiota, Komarówka Podlaska – Przegaliny 2004

29 maja w Liceum Ogólnokształcącym w Komarówce Podlaskiej odbyła się pierwsza konferencja naukowa o postaci, epoce i twórczości literackiej Stanisława Samuela Szemiota.

Szemiot żył w latach ok. 1657-1684. Był szlachcicem pochodzącym z Litwy (urodził się i wykształcił w Wilnie), osiadłym w Przegalinach k. Radzyna. Gospodarował w majątku żony, uczestniczył w wypadkach politycznych w kraju, na które reagował swą twórczością okolicznościową.

Szemiot miał ogólne choć staranne, wykształcenie (ukończył kolegium jezuickie). Miał także wrażliwość literacką, pozwalającą na zapisanie sporej sylwy szlacheckiej. Wypowiadał się w stylu charakterystycznym dla swoich czasów, ozdobnym i czasem dosadnym, formę literacką swych utworów, wykorzystywane gatunki, a nawet tematy przejmując nierzadko od mistrzów pióra - takich jak Kochanowski, lub Andrzej Maksymilian Fredro.

Zmarł młodo, stąd jego spuścizna literacka nie należy do tych najbardziej znanych i uznanych. Co nie znaczy, że nie była interesująca i ważna, bo prawdziwy wizerunek kultury narodowej wyznaczają też zjawiska powszechniejsze, w tym wypadku twórczość rękopiśmienna, nie zawsze na pewno genialna, lecz przecież prawdziwie uspołeczniona, dlatego wiele mówiąca o człowieku, o doświadczeniu typowym oraz indywidualnym piszących, ich obyczajach, poglądach, zapatrywaniach, czy codziennej pracy.

Do najlepszych jego utworów należą "Herbowny Łabędź umierający" (wzruszający tren napisany po śmierci siostry poety), "Pilna konsideracja, skąd Ojczyzna ginie", "Satyr prosty ad instar <<Satyra>> Kochanowskiego" (pogłos wyraźnej fascynacji dziełem Jana z Czarnolasu). Głosem zbieżnym z wieloma wierszami Wacława Potockiego, wzywającym do poprawy społecznych i narodowych obyczajów, a tym samym bytu w państwie "srebrnego" okresu Rzeczypospolitej, przemawiają epigramaty i utwory liryczne Szemiota. Znane są także jego wierszowane próby epickie (informacja zaczerpnięte z programu konferencji).

Organizatorami konferencji byli Parafia Rzymskokatolicka w Przegalinach (ks. proboszcz Andrzej Kania), Urząd Gminy w Komarówce Podlaskiej (wójt p. Stanisław Faluszewski) i Liceum Ogólnokształcące (dyr. p. Anna Nuckowska), zaś mecenatem merytorycznym konferencję objęły Katedra Historii Polskiej Literatury (dawnej Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie), Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Instytut Filologii Polskiej - Zakład Literatury Staropolskiej UMCS w Lublinie oraz Instytut Filologii Polskiej Akademii Podlaskiej w Siedlcach.

Konferencję, która odbywała się w sali gimnastycznej ZSP w Komarówce, otworzył program artystyczny złożony z fragmentów utworów Stanisława Szemioty w wykonaniu komarowskich licealistów. Gości i liczne audytorium powitała dyrektor Anna Nuckowska, a główny pomysłodawca konferencji ks. proboszcz Andrzej Kania odczytał list skierowany do jej uczestników przez Rektora USKW Romana Bartnickiego. Część merytoryczną konferencji otworzył wykład profesora Mirosława Korolki, wybitnego specjalisty od staropolszczyzny, redaktora wydania utworów Stanisława Szemioty "Sumariusz wierszów" (1981). Wykład profesora dotyczył nie tylko bohatera dnia, ale także spraw szerszych - kultury lokalnej i potrzeby myślenia humanistycznego. Doktor Joanna Partyka z Instytutu Badań Literackich PAN swój wykład poświęciła sentencjom i epigramatom Szemioty, które stanowiły część jego "Sumariusza wierszów". Duża część tych utworów to przekłady z łaciny lub zapożyczenia od innych twórców, tak więc Szemiot był właściwie redaktorem, a nie autorem ich zbioru, wpisywał je do domowej księgi SILVA RERUM (zwanej potocznie sylwą). Znajomość przysłów i sentencji była częścią szkolnego wykształcenia retorycznego. Oto garść przykładów: "Bogu służ a diabłu nie gniewaj", "Jeden głupi zepsuje, tysiąc mądrych nie naprawi", "Za tysiąc świadków samo sumnienie", "Prośba pańska z nakazem chodzi".

Doktor Dariusz Chemperek z UMCS swój wykład zatytułował "Szemiot epigramatysta". Zwrócił w nim uwagę na to, że Szemiot to przedstawiciel literackiej przeciętności, choć są badacze, którzy go cenią. Prof. Korolko nazwał go "poetą sarmackiej prowincji", choć Szemiot był obywatelem Wielkiego Księstwa Litewskiego, więc sarmatyzmu nie przestrzegał jak szlachta w Koronie. Jednak nie podkreślał swej odrębności. Musiał być człowiekiem zdolnym, o czym świadczy pośrednio to, że w Wilnie był wiceprezesem sodalicii mariańskiej, do której przyjmowano tylko studentów wybitnych. W swoich epigramatach czerpał obficie z antyku. Ciekawe są też reminiscencje z twórczości Kochanowskiego, którego bardzo szanował. Szemiot pisał dla najbliższego kręgu odbiorców, nie zabiegał o druk swoich utworów.

Doktor Dorota Wereda z Siedlec mówiła o diariuszu podróży, jaki Stanisław Szemiot zostawił w swoich papierach - ten wykład można znaleźć w III tomie wydawanego w Radzynie (jako kontynuację "Radzyńskiego Rocznika Humanistycznego") "Wschodniego Rocznika Humanistycznego". Mgr Andrzej Borkowski (Siedlce) swoją uwagę skoncentrował na fraszkopisarstwie Szemioty zestawiając je z tą samą gałęzią twórczości Wacława Potockiego. Doktor Jolanta Sawicka-Jurek przedstawiła wykład o motywie satyry w literaturze barokowej, który znalazł się także w twórczości Szemioty (utwór nawiązujący do dzieła "Satyr albo dziki mąż" Kochanowskiego). Mgr Stanisław Szczepny z Warszawy wygłosił wykład pt. "Szemiot humorysta", a następnie - nie bez talentu aktorskiego - odczytał frywolny wiersz przegalińskiego poety pt. "Historija".

W dyskusyjnej części konferencji głos zabrał jeden z najwybitniejszych badaczy literatury staropolskiej prof. Stefan Nieznanowski z UMCS. Mówił o regionalizmie jako powinności inteligencji. Za Julianem Krzyżanowskim powtórzył

myśl, że o wartości estetyki świadczy poziom osiągnięć najniższych, a za Katarzyną Zaporowską, że kultura przypomina pracę pszczół w ulu: jest ich wiele, zbierają nektar z różnych miejsc, ale w efekcie wychodzi z tego coś wybornego. Głos w dyskusji zabrał także dr Jerzy Tchórzewski z Siedlec.

Na zakończenie konferencji krótkie słowa podziękowania wygłosili jej organizatorzy - dyr. Anna Nuckowska, ks. Andrzej Kania i wójt Stanisław Faluszewski. Konferencja będzie miała swój wydawniczy efekt - wydawnictwo z jej plonem pod redakcją mgra Stanisława Szczęsnego.

Adam Świć
(Radzyń Podlaski)

